

Geliş Tarihi (Received): 11.02.2019
Kabul Tarihi (Accepted): 24.04.2019
Yayın Tarihi (Published): 30.06.2019
SPORMETRE, 2019,17(2), 53-63
DOI: 10.33689/spormetre.525753

FİZİKSEL AKTİVİTE YAPAN VE YAPMAYAN BİREYLERDE SÜRDÜRÜLEBİLİR TÜKETİM DAVRANIŞLARININ İNCELENMESİ

Ercan POLAT¹, Halil Erdem AKOĞLU², Osman KONAK¹, Güçlü ÖZEN³

^{1,3}Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu

²Ankara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

³İzmir Demokrasi Üniversitesi, Spor Bilimleri Bölümü

Öz: Küreselleşen dünyada evrensel kültürün bir parçası olarak spor, dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir araç olarak devletler için siyasi, insanlar için ise kültürel bir vasıta görevi görmektedir (Devecioğlu, 2012). Spor, insan hayatında bu denli önem arz ederken insanlık için ise spor ve sürdürülebilirlik arasındaki köprülerin anlaşılması gerekmektedir. Bu çalışma fiziksel aktivite yapan ve yapmayan bireylerde sürdürülebilir tüketim davranışlarının bazı değişkenler çerçevesinde incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma genel tarama desenlerinden biri olan ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırma grubunu seçkisiz örnekleme yöntemlerinden uygun (kolay ulaşılabilir) örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, bir üniversitenin doğa sporları ile farklı branşlarda fiziksel aktivite yapan ve yapmayan öğrencilerinden 377 erkek 376 kadın olmak üzere toplam 753 gönüllü birey oluşturmuştur. Veri toplama aracı olarak anket yönteminden yararlanılmıştır. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde kişisel bilgi formu ikinci bölümünde ise Doğan ve ark., (2015) tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Ölçeği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre bireylerin, yaş ve doğanın korunmasına karşı duyarlılık puanlarının sürdürülebilir tüketim davranışları pozitif yönde etkilediği görülmüştür. Özellikle gerek lisanslı olarak gerekse rekreatif olarak fiziksel aktivite yapan bireylerin fiziksel aktivite yapmayan bireylere göre; doğada fiziksel aktivite yapan bireylerin ise fiziksel aktivite yapmayanlar ve salonda fiziksel aktivite yapanlara göre daha olumlu bir sürdürülebilir tüketim davranışı gösterdiği tespit edilmiştir. Yapılan çalışma sonucunda da fiziksel aktivite yapan bireylerin yapmayan bireylere göre daha bilinçli sürdürülebilir tüketim davranışı sergilediği görülmektedir.

Anahtar kelimeler: Aktif Sporcu, Rekreatif Spor Yapan, Spor Yapmayan, Sürdürülebilir Tüketim Davranışı

INVESTIGATION OF SUSTAINABLE CONSUMPTION BEHAVIORS IN INDIVIDUALS WHO DO AND DON'T PHYSICAL ACTIVITY

Abstract: Sport which is both a part of international culture in today's globalizing world and a significant unifying tool of humans of different races, languages, and religions acts as a political bridge among states and as cultural bridge among people (Devecioğlu, 2012). Due to this crucial role it has been playing in human beings' life, it is fundamental to find out the ties between sport and sustainability. This study aimed to analyse the sustainable consumer behaviours of sportsman and non-sportsman in the framework of certain variables. Relational screening model which is one of the general screening models was used in the study. A randomized sampling method was used to determine the research group, a total of 753 volunteer individuals, including 377 male and 376 female students, who were engaged in sports in different branches of sports and non-sports students of a university. Survey method was used as data collection tool. Survey consisting of two parts, the first of which includes personal information and the second of which includes Sustainable Consumer Behaviour Scale developed by Doğan et al. (2015) was conducted to collect the data. The findings showed that age and the scores of individuals' sensitivity about nature affect their sustainable consumption behaviours positively. Especially certificated sportsman players and recreative sportsman players compared to non-sportsman players and outdoor sportsman players compared to indoor sportsman players and non-sportsman players were found to have more positive sustainable consumer behaviours. As a result of the study, it is observed that individuals who do not do sports show more conscious sustainable consumption behaviour than individuals who do not.

Key Words: Active Sportsman, Recreative Sportsman, Non-sportsman, Sustainable Consumption Behavior

GİRİŞ

Sürdürülebilirlik, kapsadığı boyutlar bakımından ulusal ve uluslararası sivil toplum örgütlerinden hükümetlere ve politikacılara, sosyal bilimlerden eğitim, sağlık, spor ve çevre bilimlerine kadar uzanan çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bundan dolayı, sürdürülebilirliğin kavramsallaştırılması üzerine yapılan çalışmalarda farklı bilim dalları, farklı yaklaşımlar ve farklı tanımlar geliştirmiştir (Yeni, 2014).Sürdürülebilirlik kavramı ilk kez 1987 yılında yayınlanan Dünya Çevre ve Kalkınma Komisyonunu tarafından hazırlanan Brundtland Raporu'nda "Bugünün gereksinimlerini, gelecek kuşakların gereksinimlerini karşılama yeteneğinden ödün vermeden karşılayabilme" olarak tanımlanmıştır (Report of the World Commission on Environment and Development, 1987). Daha sonra Brundtland Raporu'nun sağladığı birikime dayanarak, 1992 yılında Rio de Janeiro'da yapılan "Birleşmiş Milletler Çevre ve Kalkınma Konferansı" çevrenin duyarlı yönetimi bakımından ulusların ekonomi ve çevre faaliyetlerini bir arada yönlendirecek bir dizi ilkenin benimsenmesi açısından önemli bir adım olmuş ve sürdürülebilirlik kavramı dünyada büyük yankılar uyandırmaya başlamıştır (Ağca, 2002).

Sürdürülebilirlik kavramının tartışılmaya başlandığı sürece kadar, ekonomik kalkınma ve gelişimin, çevreyi korumadan daha öncelikli olduğu görülmekteyken, insanlar çevreyi yalnızca endüstriyel yaşamdan ve stresten uzak kalabileceği, dinlenebileceği bir alan olarak görmekteydi. Fakat son yirmi yılda çevrecilerin temel amacı, insanoğlunun ekonomik gelişiminin çevreye verdiği zararı gözler önüne sermek olmuştur (Başar, 2016).

Ekonomik gelişmenin yanında çevrenin korunmasını hedefleyen sürdürülebilir kalkınma kavramı ise beraberinde sürdürülebilir tüketimi getirmiştir. Sürdürülebilir tüketim, bireysel ihtiyaçlara ve isteklere ek olarak, tüketicinin sosyal sorumluluğunu dikkate alan bir karar verme sürecine dayanmaktadır (Vermeir ve Verbeke, 2006). Birisi bir ürünü veya hizmeti satın alıp almayacağına karar verirse, bu kararın az çok sürdürülebilir bir tüketim modeline katkıda bulunma potansiyeli vardır (Young ve ark., 2010). Sürdürülebilir tüketim ve üretimin desteklenmesi, çevresel ve sosyal ihtiyaçlarla uyumlu uzun vadeli ekonomik büyümenin sağlanmasına bağlı olan sürdürülebilir kalkınmanın önemli yönleridir (OECD, 2008).

Ekonomik gelişme ve endüstrileşmenin en belirgin sonuçlarından biri yaygınlaşan ve gittikçe çeşitlenen tüketim alışkanlıklarıdır. Harcanabilir gelir düzeyi yükseldikçe bireylerin tüketime ayırdıkları bütçe büyümekte, bunun ötesinde tüketimden elde edilen tatmin ve mutluluk, bireylerin yaşamında artan derecede önem oluşturur hale gelmektedir. Yaşam biçimini sahip olduğu ürünlerle ifade eden bireylerin sayısının hızla yükseldiği bu toplumlara "tüketim toplumu" demek mümkündür (Bayazıt Hayta, 2009). Tüketim toplumunun özelliği, kişilerin ihtiyaçları için tüketmek yerine, tüketimin başlı başına bir amaç, bir ihtiyaç haline gelmesidir. İnsanlar hafta sonu boş zamanlarını doğada spor veya piknik geçirmek yerine, alışveriş merkezlerinde gezmeye giderek geçirmektedirler. Buralara giden insanlar, hiç hesapta olmayan alışverişler yapmakta ve bazen hiç işlerine yaramayacak şeyler alabilmektedirler. Çevreye ve doğaya duyarlı bireyler daha iyi bir gelecek için sağlıklı bir tüketim davranışı sergilemek zorundadırlar (Çınar ve Çubukçu, 2009).

Sürdürülebilir yaşam ve gelişim süreci büyük ölçüde bilinçli tüketici davranışlarına odaklanmaktadır. Tüm bu etkenler göz önüne alındığında; bilinçli tüketim davranışlarının kazandırılmasında önemli yeri olan "tüketici eğitimi" kavramı günümüzde evrensel bir konu

olarak ortaya çıkmıştır (Bayazıt Hayta, 2009). Bir eğitim aracı olarak spor, insanlara toplumsal yaşamla ilgili ahlaki değerleri öğretmekte ve onları daha duyarlı bireyler yapmaktadır. Spor genel olarak insanların zihinsel, fiziksel ve sosyal gelişimini tamamlamayı amaçlayan bir aktivite olarak ifade edilirken insan hayatında çok daha büyük bir önem arz etmektedir. Küreselleşen dünyada evrensel kültürün bir parçası olarak spor, dili, ırkı, dini farklı insanları birleştiren önemli bir araç olarak devletler için siyasi, insanlar için ise kültürel bir vasıta görevi görmektedir (Devecioğlu, 2012). Spor, insan hayatında bu denli önem arz ederken insanlık için ise spor ve sürdürülebilirlik arasındaki köprülerin kurulması gerekmektedir.

Günümüzde hızla büyüyen kentleşme ile bireylerin doğal ortamda fiziksel aktivite yapma olanakları kısıtlanırken, insanlar rutin hayatlarından, şehrin gürültü ve kirliliğinden uzaklaşmak aynı zamanda yeni yerler, heyecanlar keşfetmek için çeşitli doğal ortam arayışlarına girmektedir (Yıldız ve ark., 2017). Bu arayış sonucunda var olan doğal ortamlarında insanoğlu tarafından sürdürülebilirliğinin sağlanması gelecek nesiller için oldukça önemlidir.

Bu alanda yapılan çalışmalar incelendiğinde daha çok fiziksel aktivite ve sürdürülebilirlik üzerine araştırmaların gerçekleştirildiği görülmüştür. Ulusal literatür çerçevesinde bu çalışmaların birçok örneği bulunmaktadır (Arslan ve ark., 2011; Balcı ve Koçak, 2014; Balcı ve ark., 2018; Demir, 2002; Doralp ve Barkul, 2011; Güzel ve ark., 2009; Koçak ve Balcı, 2010; Koçak ve ark., 2013; Yıldız ve Aydın, 2013;). Sürdürülebilirlik bağlamında yurtdışı çalışmalara da rastlanmaktadır (Gibson ve ark., 2012; Girginov ve Hills, 2008, 2009; Hinch ve Ito, 2018; Loland, 2006). Tüketici davranışlarıyla ilgili de literatürde (Bener ve Babaoğlu, 2008; Karalar ve Kiracı, 2010, 2011; Korkmaz ve Sertoğlu, 2013) birçok çalışma yer almaktadır. Fakat sürdürülebilir tüketim ve fiziksel aktivite ile doğrudan bağdaşmış yurtiçi ve yurtdışı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bakımdan sporun sürdürülebilir tüketimle bağlantısının olup olmadığını ortaya koymak önem arz etmektedir. Bu sebeple çalışmanın amacı fiziksel aktivite yapan ve yapmayan bireylerde sürdürülebilir tüketim davranışlarının incelenmesidir.

YÖNTEM

Araştırma da nicel yöntem kullanılmıştır. Amaç doğrultusunda genel tarama desenlerinden biri olan ilişkisel tarama modeliyle yapılmıştır.

Araştırma Grubu

Bu çalışmanın araştırma grubunu seçkisiz örnekleme yöntemlerinden uygun (kolay ulaşılabilir) örnekleme yöntemiyle belirlenmiş, bir üniversitenin doğa sporları ile farklı branşlarda fiziksel aktivite yapan ve yapmayan öğrencilerinden 377 erkek 376 kadın olmak üzere toplam 753 gönüllü birey oluşturmuştur.

Veri Toplama Aracı

Veri toplama aracı olarak anket yönteminden yararlanılmıştır. İki bölümden oluşan anketin birinci bölümünde kişisel bilgi formu ikinci bölümünde ise Doğan, Bulut ve Çımrın (2015) tarafından geliştirilen Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu: Bu bölümde katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik toplam 11 madde yer almıştır. Bu değişkenler; yaş, cinsiyet, medeni durum, aylık ortalama aile geliri, öğretim

düzeyi, iş durumu, lisans durumu, rekreatif amaçlı spor yapma durumu, spor yapılan ortam, spor yaşı ve doğanın korunmasına karşı duyarlılık düzeyidir.

Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Ölçeği: Toplam 17 maddeden oluşan ölçüm aracı 4 alt boyuttan meydana gelmektedir. Alt boyutlar; Çevre Duyarlılığı, İhtiyaç Dışı Satın Alma, Tasarruf ve Yeniden Kullanılabilirlik şeklinde tanımlanmıştır. Likert tipinde ve 5 dereceli değerlendirmeye sahip olan ölçüm aracı “Hiçbir Zaman (1)”, “Çok Seyrek (2)”, “Bazen (3)”, “Genellikle (4)” ve “Her zaman (5)” şeklinde puanlanmaktadır. Çevre Duyarlılığı, Tasarruf ve Yeniden Kullanılabilirlik alt boyutlarında puan arttıkça sürdürülebilir tüketim davranışı da o denli yükselmektedir. İhtiyaç Dışı Satın Alma boyutunda ise durum tam tersidir. Bu boyutun maddelerine verilen puan azaldıkça tüketimin sürdürülebilirliği artmaktadır (Doğan vd., 2015). Araştırmanın verilerine ilişkin ölçüm aracının güvenilirlik analizi sonuçları Tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 1. Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Ölçeği Alt Boyutları Güvenilirlik Analizi

Alt boyutlar	Maddeler	α
Çevre Duyarlılığı	5 madde	0,84
İhtiyaç Dışı Satın Alma	5 madde	0,86
Tasarruf	4 madde	0,87
Yeniden Kullanılabilirlik	3 madde	0,67
Toplam Ölçek	17 madde	0,79

Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılacak veriler SPSS 22 istatistik programı kullanılarak çözümlenmiştir. Öncelikle yüzde ve frekans dağılımları ve ortalama – yaygınlık ölçülerine ilişkin tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Sonrasında eldeki verilerin normallik dağılımları çarpıklık ve basıklık testleri ile sınanmıştır. Normal dağılımlar çıkması sebebiyle parametrik test kararı alınmıştır. Hipotez testleri için bağımsız değişken ile bağımlı değişkenler arasındaki ilişkiye Pearson Korelasyon analizi, İlişkisiz örneklem t testi ve tek yönlü varyans analizi testi kullanılmıştır.

BULGULAR

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler

Değişken	Grup	f	%	Toplam	\bar{x}	S	En az	En çok
Cinsiyet	Kadın	377	50,1	753				
	Erkek	376	49,9					
Eğitim	İlköğretim-Lise	43	5,7	752				
	Üniversite	636	84,6					
	Lisansüstü	73	9,7					
Lisanslı sporculuk durumu	Evet	249	33,1	752				
	Hayır	503	66,8					
Rekreatif amaçlı spora katılım	Evet	399	53,0	752				
	Hayır	353	46,9					
Fiziksel aktivite yapılan ortam	Doğa	230	30,5	753				
	Salon	122	16,2					
	Açık saha	119	15,8					
	Spor yapmıyor	282	37,5					
Yaş				740	27,30	10,92	18	67
Doğanın korunmasına karşı duyarlılık				753	8,62	1,69	1	10

Tablo 2. Tanımlayıcı İstatistikler (Devamı)

Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Ölçeği	Toplam	\bar{x}	S	En az	En çok
Çevre Duyarlılığı	753	3,27	0,87	1	5
İhtiyaç Dışı Satın Alma	753	2,45	1,03	1	5
Tasarruf	753	3,74	1,01	1	5
Yeniden Kullanılabilirlik	753	3,29	0,95	1	5

Tablo 2 incelendiğinde 27,30 yaş ortalamasına sahip katılımcıların %50,1'i kadın (n=377), %84,6'sı (n= 636) üniversite seviyesinde eğitime sahip olduğu belirlenmiştir. Katılımcıların %33,1'i (n=249) lisanslı olarak spor yaptığını belirtirken %53,0'u ise (n= 399) rekreatif amaçlı fiziksel aktivitelere katılım gerçekleştirdiğini belirtmiştir. Yine katılımcılardan %30,5'i doğada fiziksel aktivite yaptığını belirtirken %37,5'i ise (n= 282) fiziksel aktivite yapmadığını belirtmiştir. Ölçek alt boyutları incelendiğinde ise en yüksek ortalamanın tasarruf alt boyutunda ($3,74\pm 1,01$), en düşük ortalamanın ise ihtiyaç dışı satın alma alt boyutunda ($2,45\pm 1,03$) olduğu görülmüştür.

Tablo 3. Lisanslı Sporculuk Durumuna Göre Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Alt Boyutları

Alt Boyutlar	Lisanslı sporculuk durumu	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Çevre Duyarlılığı	Evet	249	3,48	0,89	750	4,89	0,00
	Hayır	503	3,16	0,84			
İhtiyaç Dışı Satın Alma	Evet	249	2,23	1,07	750	-4,05	0,00
	Hayır	503	2,56	0,99			
Tasarruf	Evet	249	3,91	1,05	750	3,26	0,00
	Hayır	503	3,66	0,98			
Yeniden Kullanılabilirlik	Evet	249	3,42	0,97	750	2,54	0,01
	Hayır	503	3,23	0,94			

Tablo 3'de katılımcıların lisanslı olarak spor yapma durumuna göre sürdürülebilir tüketim davranışları ölçeği alt boyutlarına ilişkin karşılaştırma sonuçları verilmiştir. Tablo incelendiğinde tüm alt boyutlarda anlamlı farklılıkların ($p<0,05$) olduğu görülmektedir. Aritmetik ortalamalar değerlendirildiğinde çevre duyarlılığı, tasarruf ve yeniden kullanılabilirlik alt boyutlarında lisanslı sporcuların anlamlı olarak daha yüksek ortalamaları vardır. Olumsuz bir niteliği olan ihtiyaç dışı satın alma boyutunda ise yine lisanslı sporcuların anlamlı olarak daha düşük puanlara sahip olduğu görülmektedir. Özetle lisanslı sporcuların sürdürülebilir tüketim davranışlarının tüm alt boyutlarda sporcu olmayanlara göre daha iyi olduğu belirlenmiştir.

Tablo 4. Rekreatif Amaçlı Spora Katılım Durumuna Göre Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Alt Boyutları

Alt Boyutlar	Rekreatif amaçlı fiziksel aktiviteye katılım	N	\bar{x}	S	sd	t	p
Çevre Duyarlılığı	Evet	399	3,42	0,86	750	5,24	0,00
	Hayır	353	3,09	0,85			
İhtiyaç Dışı Satın Alma	Evet	399	2,37	1,00	750	-2,13	0,03
	Hayır	353	2,53	1,05			
Tasarruf	Evet	399	3,83	0,98	750	2,57	0,01
	Hayır	353	3,64	1,04			
Yeniden Kullanılabilirlik	Evet	399	3,38	0,94	750	2,62	0,01
	Hayır	353	3,20	0,96			

Tablo 4’te rekreatif amaçlı fiziksel aktiviteye katılım durumuna göre sürdürülebilir tüketim davranışları alt boyutları arasındaki farklılıklar incelenmiştir. Tabloya göre tüm alt boyutlarda rekreatif amaçlı fiziksel aktiviteye katılan bireyler lehine anlamlı farklılıklar ($p<0,05$) tespit edilmiştir. Evet diyen katılımcıların çevre duyarlılığı, tasarruf ve yeniden kullanılabilirlik alt boyutlarında ortalamaları daha yüksek iken olumsuz bir boyut olan ihtiyaç dışı satın alma davranışları ise daha düşüktür. Özet olarak rekreatif amaçlı fiziksel aktiviteye katılan bireylerin katılmayan bireylere nazaran daha iyi seviyede sürdürülebilir tüketim alışkanlıklarının olduğu söylenebilir.

Tablo 5. Fiziksel Aktivite Yapılan Ortam Değişkenine Göre Sürdürülebilir Tüketim Davranışları Alt Boyutları

ANOVA											
Değişken	Grup	N	\bar{x}	S		KT	sd	KO	F	p	Tukey
Çevre Duyarlılığı	1. Doğa	230	3,51	0,84	G. Ara.	24,43	3	8,15			
	2. Salon	122	3,18	0,86	G. İçi	545,36	749	0,73	11,19	0,00	1-2
	3. Açık saha	119	3,33	0,90	Top.	569,80	752				1-4
	4. Spor yapmıyor	282	3,08	0,84							
İhtiyaç Dışı Satın Alma	1. Doğa	230	2,09	0,95	G. Ara.	62,31	3	20,77			2-1
	2. Salon	122	2,88	0,99	G. İçi	737,15	749	0,98	21,10	0,00	2-4
	3. Açık saha	119	2,74	0,95	Top.	799,46	752				3-1
	4. Spor yapmıyor	282	2,43	1,04							3-4
Tasarruf	1. Doğa	230	3,94	1,03	G. Ara.	14,59	3	4,86			4-1
	2. Salon	122	3,63	0,94	G. İçi	749,99	749	1,01	4,86	0,00	1-2
	3. Açık saha	119	3,77	0,98	Top.	764,58	752				1-4
	4. Spor yapmıyor	282	3,62	1,01							
Yeniden Kullanılabilirlik	1. Doğa	230	3,42	0,93	G. Ara.	6,84	3	2,28			
	2. Salon	122	3,15	0,95	G. İçi	676,29	749	0,90	2,52	0,06	
	3. Açık saha	119	3,22	0,95	Top.	683,13	752				
	4. Spor yapmıyor	282	3,28	0,97							

Tablo 5’te fiziksel aktivite yapılan ortam değişkenine göre sürdürülebilir tüketim davranışları alt boyutları bulguları verilmiştir. Bulgulara göre gruplar arasında yeniden kullanılabilirlik alt boyutunda anlamlı fark bulunmazken çevre duyarlılığı, ihtiyaç dışı satın alma ve tasarruf boyutlarında ise anlamlı farklılıklar ($p<0,05$) tespit edilmiştir. Yapılan Post Hoc Tukey analizlerine göre çevre duyarlılığı ve tasarruf alt boyutunda doğada fiziksel aktivite yapan bireylerin fiziksel aktivite yapmayanlar ya da salonda fiziksel aktivite yapanlara göre sürdürülebilir tüketim davranışlarının anlamlı olarak daha iyi olduğu belirlenmiştir. Olumsuz bir boyut olan ihtiyaç dışı satın alma boyutunda ise doğa sporlarıyla uğraşan bireylerin anlamlı olarak daha düşük boyut ortalamalarının olduğu görülmüştür. Bu sonuçlara göre özellikle doğa sporlarıyla uğraşan katılımcıların sürdürülebilir tüketim davranışlarının daha iyi bir seviyede olduğu görülmüştür.

Tablo 6. Yaş ve Doğanın Korunmasına Karşı Duyarlılık Değişkenleri ile Spor Tüketim Davranışları Alt Boyutları Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	Çevre Duyarlılığı	İhtiyaç Dışı Satın Alma	Tasarruf	Yeniden Kullanılabilirlik
Yaş	0,19**	-0,35**	0,19**	0,11**
Doğanın korunmasına karşı duyarlılık	0,36**	-0,16**	0,24**	0,21**

n= 753 **p<0,01

Tablo 6’da yaş ve doğanın korunmasına karşı duyarlılık değişkenleri ile spor tüketim davranışları alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bulgulara göre ihtiyaç dışı satın alma değişkeninde anlamlı düşük düzey negatif ilişkiler tespit edilmiştir ($r_{yaş}=-.35$; $p<.05$; $r_{doganinkorunması}=-.16$; $p<.05$). Buna göre yaş ve doğanın korunmasına karşı duyarlılık arttıkça ihtiyaç dışı satın alma davranışı azalmaktadır. Çevre duyarlılığı ($r_{yaş}=.19$; $p<.05$; $r_{doganinkorunması}=.19$; $p<.05$), tasarruf ($r_{yaş}=.19$; $p<.05$; $r_{doganinkorunması}=.24$; $p<.05$) ve yeniden kullanılabilirlik ($r_{yaş}=.11$; $p<.05$; $r_{doganinkorunması}=.21$; $p<.05$) alt boyutlarında ise anlamlı düşük düzey pozitif ilişkiler tespit edilmiştir. Bu sonuçlara göre yaş ve doğanın korunmasına karşı duyarlılık arttıkça çevre duyarlılığı, tasarruf ve yeniden kullanılabilirlik davranışlarında da artışlar görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Sürdürülebilir kalkınma düşüncesiyle birlikte son 20 yılda uluslararası gündemi meşgul eden sürdürülebilir tüketim anlayışı, ekonominin sürekli büyümesi ve bilgi-iletişim teknolojilerinin gelişmesiyle birlikte artan tüketim davranışlarına karşı bilinçli tüketiciler yaratarak yaşam döngüsünün devamlılığının sağlanmasına katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Tüketimin azaltılması ya da şeklinin değiştirilmesi, geri dönüşüm ve eko ürünlerin kullanımını öne çıkaran sürdürülebilir tüketim kavramı hem gündelik politikalar üretilmesi hem de sosyal bilimler literatüründe farklı boyutlarda ele alınmıştır (Doğan ve ark., 2015).

Elde edilen bulgulara göre bireylerin, yaş ve doğanın korunmasına karşı duyarlılıkları arttıkça çevre duyarlılığı, tasarruf ve yeniden kullanılabilirlik davranışlarında artışlar görülürken, ihtiyaç dışı satın alma davranışlarında ise azalma görülmektedir (Tablo 6). Bu sonuçlar yaş arttıkça bireyin çevresel hassasiyete daha fazla önem verdiğini ve daha güçlü bir çevresel bilinç geliştirdiğini düşündürmüştür.

Özellikle gerek lisanslı olarak gerekse rekreatif olarak fiziksel aktiviteye yapan bireylerin fiziksel aktivite yapmayan bireylere göre daha olumlu bir sürdürülebilir tüketim davranışı gösterdiği tespit edilmiştir (Tablo 3-Tablo 4). Lisanslı veya rekreatif sporla uğraşan bireylerin sürdürülebilir tüketim davranışları oldukça olumlu eğilim gösterirken aynı zamanda bu bireylerin ihtiyaç dışı satın alma alışkanlıklarının da düşük düzeyde olduğu söylenebilir. Yine bu sonuçlarda fiziksel aktivite yapan bireylerin sürdürülebilir tüketim davranışlarının daha iyi düzeyde olduğuna dair bir göstergedir. Ayrıca doğada fiziksel aktivite yapan bireylerin ise

fiziksel aktivite yapmayanlar ya da salonda fiziksel aktivite yapanlara göre sürdürülebilir tüketim davranışlarının anlamlı olarak daha iyi olduğu belirlenmiştir (Tablo 5).

Literatür tarandığında sürdürülebilir tüketim davranışının doğrudan fiziksel aktivite ile ilişkilendirildiği kaynaklara rastlanmamıştır. Fakat farklı alanlarda yapılan çalışmalarda sürdürülebilir tüketim davranışlarının gözlemden gözleme değişebildiğini göstermektedir. Örneğin Aksu ve Gelibolu'nun (2015) “Üniversite Çalışanlarının Sürdürülebilir Tüketim Açısından Tutumlarının Belirlenmesine Yönelik” yaptıkları çalışmada katılımcıların eğitim durumu ve maddi durumuna göre anlamlı farklılık tespit edilmiş ve doktora yapanlar ile geliri yüksek bireylerin çevresel değerler için sürdürülebilir tüketim davranışlarının daha olumlu olduğu sonucuna varmıştır. Özgül (2010) tarafından yapılan “Gönüllü Sade Yaşam Tarzı ve Sürdürülebilir Tüketim Üzerindeki Etkileri” konulu araştırmada -düşünen, yapıcı, mücadeleci ve deneyimliler- olarak ayrılan yaşam tarzı gruplarında farklı seviyede sürdürülebilir tüketim eğilimlerinin olduğu öne sürülmüştür.

Fiziksel aktivite, bireye ve topluma faydalı pek çok özelliği içerisinde barındırmaktadır. Kişide; fiziksel, zihinsel, sosyolojik ve psikolojik olarak birçok gelişim sağlarken, bu etkiler bilimsel çalışmalarla desteklenmiştir. Örneğin Akandere ve ark. (2009), yaptıkları çalışmada spor yapan öğrencilerin spor yapmayan öğrencilere göre daha yüksek ahlak yargı düzeyine sahip olduğu sonucuna varmışlardır. Ardahan ve Lapa (2011) yaptıkları çalışmada; doğa sporu yapan bireylerin bu etkinliklere katılarak, kendilerini daha mutlu, sağlıklı ve güçlü, rahatlamış/tazelenmiş hissetmekte, etkinliğe katılarak yeni kişilerle tanışmakta, yeni şeyler öğrenmekte, kendilerine olan güven artmakta, kişisel tatmin elde etmekte, çevre bilinci kazanmakta, daha verimli çalışmakta, bir gruba ait olma duygusu yaşamakta, hayal güçlerini arttırmakta, kendilerini daha önemli hissetmekte ve çok az da olsa yeni iş bağlantıları kurma faydalarını elde ettiklerini belirtmişlerdir. Bununla birlikte Hekim (2016) ise yaptığı çalışmada çocuklarda beden eğitimi, spor ve oyun etkinliklerine katılımın kemik gelişimini olumlu yönde etkilediği söylemektedir. Soygüden ve Cerit (2015) yaptıkları araştırmanın sonucunda yaşlı bireylerin yaptıkları egzersiz uygulamalarının yaşlı bireylerin fiziksel ve zihinsel fonksiyonlarında gelişmelere sebep olacağı sonucuna varmışlardır. Stepteoe ve ark., (1997) ise lise öğrencilerinde yaptıkları araştırmalarında yaş ve cinsiyetin etkisini dışladıktan sonra, sporun depresyon belirtilerini azalttığını ortaya koymuştur. Alan yazın çalışmalarında da görüldüğü üzere sporun insan hayatına sayısız faydası bulunmaktadır.

Yapılan çalışma sonucunda fiziksel aktivite yapan bireylerin yapmayan bireylere göre daha bilinçli sürdürülebilir tüketim davranışı sergilediği görülmektedir. Ayrıca doğada fiziksel aktivite yapan bireylerin diğer alanlarda fiziksel aktivite yapan bireylere göre sürdürülebilir tüketim davranışları konusunda farkındalıklarının yüksek olduğu söylenebilir. Bununla birlikte Bayazit Hayta (2009)'nın da üzerinde durduğu gibi sürdürülebilir tüketim davranışı eğitimle geliştirilebilir bir nitelik taşımaktadır. Bu bulgular ışığında fiziksel aktivite ve özellikle de doğada gerçekleşen fiziksel aktivitelerin sürdürülebilir tüketim alışkanlığının kazandırılmasında faydalı bir eğitim aracı olabilme potansiyeli vardır.

Her bireyin sürdürülebilir tüketim davranışı sergilemesi sonucunda doğanın ve doğada yer alan kaynakların sürdürülebilirliği daha mümkün kılınacaktır. Değerlerin çoğunun çocukluk dönemlerinde spor veya diğer eğitim araçlarıyla anne-baba tarafından, daha sonra ise örgün eğitim kurumlarında öğretmenler tarafından kişilere kazandırılabilceği düşünülürse, bilinçli bir sürdürülebilir tüketim davranışı eğitiminin de bu evrelerde anne-baba ve öğretmenler tarafından bireylere kazandırılması gerekmektedir.

KAYNAKLAR

- Akandere, M., Baştuğ, G., Güler, E.D. (2009). Orta öğretim durumlarında spora katılımın çocuğun ahlaki gelişimine etkisi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 59-68.
- Ağca, B. (2002). Dünya Sürdürülebilir Kalkınma Zirvesi (Johannesburg, 26 Ağustos- 4 Eylül 2002). *Dışişleri Bakanlığı Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 7.
- Aksu, C.K., Gelibolu, L. (2015). Üniversite çalışanlarının sürdürülebilir tüketim açısından tutumlarının belirlenmesine yönelik bir araştırma. *KAÜ İİBF Dergisi*, 6(9), 235-248.
- Ardahan, F., Yerlisu Lapa, T. (2010). Açık alan rekreasyonu: Bisiklet kullanıcıları ve yürüyüşçülerin doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 8(1), 1327-1341.
- Arslan, E., Ünlü, H., Çelebi, M. (2011). Yerel yönetimlerin spora bakış açıları ile spor programlarının sürdürülebilirliğinin incelenmesi (Balçova Belediyesi Örneği). I. Uluslararası spor ekonomisi ve yönetimi kongresi, 12-15 Ekim, İzmir: Bildiriler Kitabı, 923-940.
- Balcı, V., Koçak, F. (2014). Spor ve rekreasyon alanlarının tasarımında ve kullanımında çevresel sürdürülebilirlik. *Spor ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 5(2), 46-58.
- Balcı, V., Gök, Y., Akoğlu, H.E. (2018). Türkiye'nin ulusal gençlik ve spor politikalarının, sürdürülebilirliğin sosyal boyutuyla incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 9-22.
- Başar, E.E. (2016) Hane halklarının sürdürülebilir tüketim davranışlarının ölçülmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Erzurum.
- Bayazıt Hayta, A. (2009). Sürdürülebilir tüketim davranışının kazanılmasında tüketici eğitiminin rolü. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 143-151.
- Bener, Ö., Babaoğlu, M. (2008). Sürdürülebilir tüketim davranışı ve çevre bilinci oluşturmada bir araç olarak tüketici eğitimi. *Hacettepe Üniversitesi Sosyolojik Araştırmalar E-Dergisi*, 5(1), 1-10.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E. Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2017). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çınar, R., Çubukçu, İ. (2009). "Tüketim toplumunun şekillenmesi ve tüketici davranışları-Karşılaştırmalı bir uygulama. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13 (1), 277-300.
- Demir, C. (2002). Milli parklarda sürdürülebilirlik kavramının turizm ve rekreasyon faaliyetleri açısından analizi: Türkiye'deki milli parklara yönelik bir uygulama. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(8), 87-105.
- Devecioğlu, S. (2012). Sporun Evrenselliği. *Işık Binyılı İnternet Dergisi*. Sayı: 23, Erişim Adresi: <http://www.isikbinyili.org/index.php/sporun-evrenselligi>.
- Doğan, O., Bulut, Z.A., Kökalan Çımrın, F. (2015). Bireylerin sürdürülebilir tüketim davranışlarının ölçülmesine yönelik bir ölçek geliştirme çalışması. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 29(4), 659-678.
- Doralp, B., Barkul, Ö. (2011). Olimpiyat yerleşkeleri tasarımında bir girdi olarak sürdürülebilirlik. *Yıldız Teknik Üniversitesi Mimarlık Fakültesi E-Dergisi*, 6 (2), 123-137.
- Gibson, H.J., Kaplanidou, K., Kang, S.J. (2012). Small-scale event sport tourism: A case study in sustainable tourism. *Sport Management Review*, 15(2), 160-170, DOI: 10.1016/j.smr.2011.08.013

- Girginov, V., Hills, L. (2008). A sustainable sports legacy: creating a link between the london olympics and sports participation. *The International Journal of the History of Sport*, 25(14), 2091-2116.
- Girginov, V., Hills, L. (2009). The political process of constructing a sustainable London Olympics sports development legacy. *International Journal of Sport Policy and Politics*, 1(2), 161-181.
- Güzel, P., Çoknaz, D. Noordegraaf, M.A. (2009). Sürdürülebilir kalkınmanın çevre boyutunda uluslararası olimpiyat komitesi (IOC) uygulamaları ve olimpiyat organizasyonları kapsamında incelenmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 20(2), 25-69.
- Hekim, M. (2016). Çocuklarda beden eğitimi, spor ve oyun etkinliklerine katılımın kemik gelişimi üzerine etkilerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5 (2), 66-71.
- Hinch, T., Ito, E. (2018). Sustainable sports tourism in Japan. *Tourism Planning&Development*, 15(1), 96-101.
- Karalar, R., Kiracı, H. (2010). Bireysel değerlerin sürdürülebilir tüketim davranışı üzerindeki etkisini belirlemeye yönelik öğretmenler üzerinde bir araştırma. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 79-106.
- Karalar, R., Kiracı, H. (2011). Çevresel Sorunlara Karşı Bir Çözüm Önerisi Olarak Sürdürülebilir Tüketim Düşüncesi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 30, 63-76.
- Koçak, F., Balcı, V. (2010). Doğada yapılan sportif etkinliklerde çevresel sürdürülebilirlik. *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, 2 (2), 213-222.
- Koçak F., Tuncel, F., Tuncel, S. (2013). Sporda sürdürülebilirliğin boyutlarının belirlenmesi, *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Dergisi*, 11 (2), 113-129.
- Korkmaz, S., Ermeç S.A. (2013). Genç tüketicilerin sürdürülebilir gıda tüketimi davranışının güven ve değerlere dayanan planlı davranış teorisi kapsamında tartışılması. *Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 31(1), 127-152.
- Lawson, H.A. (2005). Empowering people, facilitating community development, and contributing to sustainable development: The social work of sport, exercise, and physical education programs. *Sport, Education and Society*, 10(1), 135-160, DOI: 10.1080/1357332052000308800
- Loland, S. (2006). Olympic sport and the ideal of sustainable development. *Journal of the Philosophy of Sport*, 33(2), 144-156. DOI: 10.1080/00948705.2006.9714698
- OECD (2008). *Promoting sustainable consumption: Good practising in OECD countries*. Usa, OECD Publishing. <https://www.oecd.org/greengrowth/40317373.pdf>, (Erişim: 14.10.2018)
- Özgül, E. (2010), Tüketicilerin değer yapıları, gönüllü sade yaşam tarzı ve sürdürülebilir tüketim üzerindeki etkileri. *H.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 28(2), 117-150.
- Soygüden, A., Cerit, E. (2015). Yaşlılar için egzersiz uygulamalarının önemi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(1), 197-224.
- Steptoe A., Wardle, J., Filler, R., Holte, A., Justo, J., Sanderman, R., Wichstrøm, L. (1997). Leisure-time physical exercise: prevalence, attitudinal correlates, and behavioral correlates among young Europeans from 21 countries. *Preventive Medicine*, 26(6), 845-854, DOI: 10.1006/pmed.1997.0224
- Vermeir, I., Verbeke, W. (2006). Sustainable food consumption: Exploring the consumer “Attitude – Behavioral intention” gap. *Journal of Agricultural and Environmental Ethics*, (19), 169–194.
- WCED-World Commission on Environment and Development (1987), Report of the World Commission On Environment and Development: Our Common Future, Annex to Document A/42/427 – Development and International Co-operation: Environment. <http://www.un-documents.net/ocf-02.htm#I>, (Erişim: 16.10.2018)

Yeni, O. (2014). Sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma: Bir yazın taraması. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 16(3), 181-208.

Young, W., Hwang, K., McDonald, S., Oates C.J. (2010). Sustainable consumption: Green consumer behaviour when purchasing products. *Sustainable Development*, 18(1), 18-31.

Yıldız, E., Ayas Aydın, S. (2013). Olimpiyat oyunlarının sürdürülebilir kalkınma açısından değerlendirilmesi. *Spor Bilimleri Dergisi*, 24(4), 269-282.

Yıldız, K., Güzel, P., Çetinöz, F., Beşikçi, T. (2017). Outdoor camp effects on athletes: Orienteering example. *Baltic Journal of Sport & Health Sciences*, 1(104), 55-64.